

Sygn. akt III USK 444/21

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania K. M. i M. M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.
z udziałem Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K.
o ustalenie obowiązku ubezpieczenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 10
sierpnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się K. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w
[...]
z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 9 lutego 2021 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 maja 2018 r. w ten sposób, że oddalił odwołania ubezpieczonej K. M. oraz płatnika składek M. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 18 września 2017 r., stwierdzającej, że K. M. jako pracownik u płatnika składek M. M. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 1 czerwca 2015 r.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej ubezpieczona zaskarżając wyrok Sądu drugiej instancji w całości, podniosła zarzut naruszenia prawa materialnego: 1) art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 22 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że ubezpieczona K. M. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom; emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od 1 czerwca 2015 r.; 2) art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że w okolicznościach stanu faktycznego sprawy, jaki wynika z przeprowadzonych dowodów, ubezpieczona i płatnik składek złożyli oświadczenie woli o zawarciu umowy o pracę jedynie dla pozorów, co w konsekwencji skutkowało uznaniem zawartej między nimi umowy o pracę jako niemogącej stanowić ważnego tytułu podlegania pod ubezpieczenia społeczne, podczas gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, iż na podstawie rzeczonyj umowy praca była faktycznie wykonywana przez ubezpieczoną; 3) art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że składając oświadczenie woli o zawarciu umowy o pracę, ubezpieczona i płatnik składek z góry przyjęli, iż zawarta przez nich umowa ma na celu wyłącznie uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz, że ubezpieczona nie będzie świadczyć pracy, a zainteresowany nie będzie korzystać z jej pracy, tj., iż nie będą realizować praw i obowiązków wynikających z treści zawartej umowy; 4) art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu nieważności zawartej między ubezpieczoną a płatnikiem składek umowy o pracę z przyczyn wskazanych w art. 58 § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 300 k. p., a więc jako umowy zmierzającej do obejścia prawa, podczas gdy wniosek tego rodzaju w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie był uprawniony; 5) art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że zachowanie ubezpieczonej, w ocenie Sądu Apelacyjnego polegające na zawarciu umowy o pracę jedynie w tym celu, by osiągnąć nieuzasadnione świadczenia z ubezpieczenia chorobowego, narusza zasadę solidaryzmu społecznego, jak też wyrażoną w art. 2a ustawy systemowej zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych a tym samym zawarta przez ubezpieczoną umowa o pracę jest

nieważna z mocy art. 58 § 2 k.c., podczas gdy nie sposób przypisać zawartej umowie o pracę skutku nieważności.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach procesu z uwzględnieniem kosztów dotychczasowego postępowania; ewentualnie wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. oraz o przyznanie ubezpieczonej zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca podniosła, że wniesiona przez nią skarga zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, ponieważ jest oczywiście uzasadniona. Zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza wskazane w treści skargi przepisy prawa materialnego, gdyż Sąd Apelacyjny w [...] oceniając czynność prawną w postaci zawartej przez ubezpieczoną i płatnika składek umowy o pracę jako nieważnej z powodu zawarcia jej dla pozoru, uznał jednocześnie, że jest ona nieważna wobec zamiaru obejścia przepisów ustawy oraz naruszenia zasad współżycia społecznego. Tymczasem są to nawzajem wykluczające się sytuacje z racji tego, że przyjęcie pozorności w rozumieniu art. 83 k.c. oznaczałoby, iż w istocie umowa o pracę nie była w ogóle przez strony wykonywana, natomiast równoległe stosowanie art. 58 k.c. powoduje konieczność uznania, że umowa o pracę była jednak realizowana, tylko faktyczny jej cel był inny od tego wskazanego w umowie o pracę (art. 58 § 1 k.c.) lub że umowa o pracę była rzeczywiście realizowana, jednak była przy tym sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania lub o oddalenie skargi i zasądzenie od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla

przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że strona skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

W odniesieniu do problemu oceny badania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ważności umów o pracę jako tytułu do podleganie ubezpieczeniom społecznym Sąd Najwyższy zwracał uwagę na różnice w kwalifikowaniu umów o pracę jako czynności pozornych i zarazem zmierzających do obejścia ustawy. Sąd Najwyższy wskazywał, że złożenie oświadczenia woli dla pozoru w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. oznacza, iż osoba oświadczająca wolę nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym oświadczeniem. Natomiast czynność prawna mająca na celu obejście ustawy w ujęciu art. 58 § 1 k.c. polega na takim ukształtowaniu jego treści, która z punktu widzenia formalnego nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu ustawowo zakazanego. Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może więc być jednocześnie czynnością pozorną, gdyż pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, zaś druga jest jedynie symulowana (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 lipca 2004 r., I PK 42/04 OSNP 2005 nr 14, poz. 209; 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04 OSNP 2005 nr 15, poz. 235; 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192; z dnia 29 marca 2006 r., II PK 163/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 71).

Sąd Najwyższy wyrażał również pogląd, że o czynności prawnej sprzecznej z ustawą lub mającej na celu obejście ustawy (art. 58 k.c.) można mówić, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń

wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. Nie ma na celu obejścia prawa dokonanie czynności prawnej dla osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 235; z dnia 28 kwietnia 2005 r., I UK 236/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 28; z dnia 11 stycznia 2006 r., II UK 51/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 366; z dnia 6 marca 2007 r., I UK 302/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 110; z dnia 2 lipca 2008 r., II UK 334/07, OSNP 2009 nr 23-24, poz. 321; z dnia 9 lutego 2012 r., I UK 265/11 LEX nr 1169836).

Sąd Najwyższy uznawał, że umowa o pracę jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a osoba wskazana jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 321/04, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 190; z dnia 19 października 2007 r., II UK 56/07 LEX nr 376433; z dnia 22 czerwca 2015 r., I UK 367/14 LEX nr 1771586). Zakładając, że nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował, Sąd Najwyższy sugerował dopuszczalność rozważania, czy w danym przypadku zawarcie umowy zmierzało do obejścia prawa, zwłaszcza jeżeli jedynym celem umowy było umożliwienie pracownikowi skorzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 marca 2001 r., II UKN 258/00 OSNAPiUS 2002 nr 21, poz. 527; z dnia 23 lutego 2005 r., III UK 200/04 OSNP 2005 nr 18, poz. 292; z dnia 18 października 2005 r., OSNP 2005 nr 18, poz. 292).

Gdy umowa o pracę jest przez strony rzeczywiście wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania, czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa (art. 58 § 1 k.c.), które rodzi jej nieważność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX nr 577825). Sąd Najwyższy stwierdził między innymi, że gdy w konkretnym przypadku ustalenia dokonane w toku postępowania wyjaśniającego lub kontroli pozwolą na uznanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, iż umowa o pracę nakładczą została zawarta dla pozorów (art. 83 § 1 Kodeksu cywilnego), w celu obejścia prawa (art. 58

§ 1 Kodeksu cywilnego) lub że jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 Kodeksu cywilnego), konsekwencją będzie wyłączenie danej osoby z ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania pracy nakładczej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 stycznia 2008 r., III UK 73/07, LEX nr 356045; z dnia 9 stycznia 2008 r., III UK 74/07, LEX nr 376437; z dnia 9 stycznia 2008 r., III UK 77/07, LEX nr 465895; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 26 lipca 2012 r., I UK 27/12, LEX nr 1218584).

Wracając na grunt niniejszej sprawy, trzeba zwrócić uwagę na istnienie po stronie skarżącej w spornym okresie czasu dwóch tytułów do podlegania ubezpieczeniom społecznym: stosunku pracy oraz pozarolniczej działalności gospodarczej. Ocena ważności zawartej przez K. M. z M. M. umowy o pracę dokonana została z uwzględnieniem zachowania odwołującej się w ramach obydwu wspomnianych rodzajów działalności zarobkowej. Sąd drugiej instancji w pisemnym uzasadnieniu wyroku uznał, że brak jest jakichkolwiek materialnych dowodów potwierdzających wykonywanie przez skarżącą pracy na podstawie wspomnianej umowy o pracę. Samo podpisywanie list obecności, umieszczenie pracownika na liście płac, czy dokonanie jego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych nie rodzi jeszcze tytułu ubezpieczenia, a te okoliczności zostały zaakcentowane przez Sąd pierwszej instancji. Z kolei z przedłożonych przez skarżącą dokumentów mających obrazować prowadzenie przez nią pozarolniczej działalności gospodarczej wynika, że sporadycznie, w okresie ponad miesięcznym wykonywała ona proste prace biurowe (porządkowanie dokumentów), gdy tymczasem działalność ta miała polegać na przetwarzaniu danych i zarządzaniu stronami internetowym. Aktywność odwołującej się w ramach prowadzonej działalności gospodarczej ograniczyła się do niewiele ponad miesięcznego okresu, przy jedynie symbolicznym przychodzie z tej działalności. Równocześnie skarżąca zadeklarowała z tego tytułu maksymalną podstawę wymiaru składek, co przekreślało jakkolwiek zysk, zaś wyrejestrowanie działalności gospodarczej nastąpiło po wyczerpaniu przez odwołującą się świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, tj. z dniem 16 listopada 2017 r.

Zdaniem Sądu odwoławczego, okoliczności faktyczne przedmiotowej sprawy świadczą o wyraźnej intencji stron w zawarciu umowy o pracę i następczym

kreowaniu warunków tego zatrudnienia w sposób umożliwiający uzyskanie przez odwołującą się wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego z obu tytułów, tj. umowy o pracę i działalności gospodarczej, przy opłacie tylko za jeden miesiąc składek od maksymalnej podstawy wymiaru w kwocie 9.897,50 zł. Zawarcie przez odwołującą się w dniu 1 czerwca 2015 r. umowy o pracę za wynagrodzeniem minimalnym, przy zarejestrowanej w dniu 8 czerwca 2015 r. pozarolniczej działalności gospodarczej, stosownie do art. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stanowiło o obowiązku ubezpieczeń społecznych jedynie z tytułu pracowniczego i jednocześnie w kontekście brzmienia art. 4 ust.1 i ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby macierzyństwa, zatrudnienie to miało istotne znaczenie dla przewidzianego w tym przepisie okresu karencji, po którym następuje nabycie prawa do zasiłku chorobowego, bo okres ten wliczał się także do okresu dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego odwołującej się z tytułu zarejestrowanej pozarolniczej działalności gospodarczej (był to okres 90 dni). Tym samym kiedy właśnie po dwóch miesiącach pracowniczego zatrudnienia, bo z dniem 1 sierpnia 2015 r., doszło do obniżenia wynagrodzenia poniżej minimalnego, odwołująca się podlegała już obowiązkowi ubezpieczeń z obu tytułów - przy dobrowolnym ubezpieczeniu chorobowym z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, do którego przystąpiła, deklarując jednocześnie za ten miesiąc maksymalną podstawę wymiaru składek w kwocie 9.897,50 zł. Powyższe działania skarżącej, przy wystąpieniu niezdolności do pracy już od dnia 1 września 2015 r., pozwoliły jej na niezwłoczne (tj. po okresie wypłaty przez pracodawcę stosownego wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy) nabycie przez nią prawa do zasiłku chorobowego i to z obu tytułów, przy czym w świetle obowiązujących wówczas przepisów ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, podstawę wymiaru zasiłku chorobowego odwołującej się z działalności gospodarczej stanowiła zadeklarowana przez nią za miesiąc sierpień kwota 9.897,50 zł. To zaś doprowadziło do wypłaty na rzecz K. M. przez pozwany organ rentowy, z tytułu zasiłków chorobowych, zasiłku macierzyńskiego i opiekuńczego, niebagatelnej łącznej kwoty 146.728,24 zł.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, opisane okoliczności faktyczne upoważniają do przyjęcia nieważności spornej umowy pracę z przyczyn wskazanych w art. 58 § 1 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., a więc jako umowy zmierzającej do obejścia prawa i niezależnie od tego sprzecznej z zasadami współżycia społecznego. Zachowanie polegające na zawarciu umowy o pracę jedynie po to, by osiągnąć nieuzasadnione świadczenia z ubezpieczenia chorobowego w znacznej wysokości odbywa się bowiem kosztem innych osób ubezpieczonych, a więc narusza zasadę solidaryzmu społecznego, jak też wyrażoną w art. 2a ustawy systemowej zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, oraz zasadę ekwiwalentności opłacanych składek w stosunku do uzyskiwanych świadczeń. Tym samym umowa taka jest nieważna z mocy art. 58 § 2 k.c. i nie mogła też wywrzeć skutków w zakresie zabezpieczeń społecznych K. M. (s. 10-12 uzasadnienia wyroku).

Odnosząc powyższą ocenę Sądu Apelacyjnego do sposobu motywowania przez skarżącą oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy stwierdzić, że sprowadza się ona w istocie do kwestionowania poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, na podstawie których Sąd odwoławczy uznał, iż zawarta przez odwołującą się z płatnikiem składek umowa o pracę jako zmierzająca do obejścia przepisów prawa, a także naruszająca zasady współżycia społecznego, była z mocy art. 58 § 1 i § 2 k.c. nieważna. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżąca zmierza w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia prawa (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Wobec niewykazania przez skarżącą istnienia powołanej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[as]